

ЦИЈЕНА:

за Црну Гору на годину 10 перп., на по год.
5 перп.; ван земље 15 франака у злату.

за Црну Гору БРОЈ 10 ПАРА
за СТРАНЕ ЗЕМЉЕ БРОЈ 20 ПАРА

ЛИСТ ИЗЛАЗИ
УТОРНИКОМ И ПЕТКОМ

ВЈЕСНИК

АДРЕСА:

„Вјесник“ Цетиње, (Црна Гора)

ADRESSE:

„Vjesnik“ Cetinje (Monténégro)

Рукописе ваља слати Уредништву „Вјесника“
а претплату и огласе Администрацији
Огласи се наплаћују по погодби

Његово Величанство Краљ јуче је прокламацијом на народ преко званичног листа саопштио да је, с обзиром на опште стање и нагомилавање војске од стране сусједне Аустро-угарске Монархије дуж наше границе, наредио да се мобилизује целокупна црногорска војска.

Народна Скупштина сазвана је за 19. јули на Цетиње.

До јутрос у 9 часова на србијанско-аустријској граници ни на једној тачки дугачког фронта још није било ни једног знака за почетак оружане акције са стране Аустрије.

Српски Пресбироу упутио је из Ниша ноћас послје поноћи нашем Пресбироу овај телеграм:

Аустро-угарска влада извјестила је отвореним телеграмом српску владу, да није задовољна одговором Србије на ноту, која је била предана у Биограду, и да се сама лађа одбране својих интереса, услед чега се са Србијом налази у ратном стању.

Цетиње, 16. јула

Аустро-Угарска је јуче на подне Србији објавила рат.

Његово Величанство Краљ одмах је издао наредбу да се целокупна црногорска војска стави у мобилно стање.

Наша храбра војска налази се већ дуж границе, спремна да изврши *славну и свету дужност*, какву још никада није имала, откако је Црне Горе, откако је српскога народа.

Србија и Црна Гора сачињавају један и исти фронт према заједничкоме непријатељу. Оне у овим најтежим данима за српско племе диле исту судбину. Оне ће заједно или побједити или изгинути.

Што се могло очекивати, што се од раније могло претпостављати, остварило се. Аустрија нас је напала изненадно, мучки, бездушно. Показала је, да су јој слобода и независност балканских народа и држава изговор, под којим су се криле себичне тежње и освајачке наміјере. Показала је, да је највећи душманин српског народа. Показала је, да је тражила само повод да изврши на нас напад. Великосрпска пропаганда и сарајевски атентат су јој празни изговори, под чијом је маском кренула да опљачка слободу нашега народа. Овај варварски поход врши у име тобожње цивилизације, којој се истакла за браниоца! Кренула је да казни читав један народ најстрашнијом казном, уништењем његове државне независности, за злочин једног јединог незрелог неодговорног сина тога народа! Овдје није казна у сразмјери са злочиним. Њој је злочин добро дошао да би остварила своју давнашњу жељу: заробљење српскога народа.

У историји свијета не памти се овакви примјер бруталне отмице туђе слободе.

Аустрија је повратила у просвјешћени двадесети вијек владавину начела, која су гонили у крваву пљачку Хуне и Аваре. Згазила је све

обзире чојежности и повриједила осјећања, која би учинила да одгнушања задрхте и срца Зулукафера. Нечојски, подло и недостојно једне силе, која се назива културном и чији државни поглавар има и атрибут Христовог апостола, напала је својега малог сусједа, заморена са три рата, вођена за највећу светињу: слободу подјармљене браће.

Таква држава, којој ништа није свето, која постоји само зато, да роби и плачка, да трује и руши, да ништи све основе људског напретка, — таква држава, која сама собом представља у Европи анахронизам и ругло цивилизације, мора дочекати проклетство од свих честитих народа и жиг срама од свих њекова.

Таква држава, која и данас распаљује вјерске страсти, која крстом крст руши, која у хришћанство уноси метеж помаме и освете, која свуда братске људске силе као црв разура раздваја и расточава, која раскопава гробове браће у Христу, која преко својих хунских полицијских органа светим старим иконама копа очи, — таква држава мора дочекати слом.

И судбина је хтјела, да јој узрок слома буде српски народ. Оличену његове двије поносе краљевине Црну Гору и Србију, у две државе, мученице правде и слободе и свих одлика, које људе издижу изнад животиња.

Куцнуо је час, да за хиљаде и хиљаде злочина плати стара грјешница, која је, од кад постоји, у Европи стварала накао, у којем су невини били мучени сви народи од Шлезвига Холштајна до Сицилије, од Карпата до Балкана.

Провиђење је хтјело да преко српског народа буде над њом изречена праведна казна.

Док ово пишемо, крв је можда већ почела да селије на земљи посестриме Србије и у бојној вреви чује се крик надземаљске освете једног на крст разапетог, у срце рањеног народа, који је мобилисао све што има и прелио своју животну енергију соком својих живаца да би лакше издржао наметнуто му клање и смождио аждају, која је тровала данашњу Европу.

Света је и благословена та крв, која ће се поточима лити од Дунава и Саве до стародревнога Бара. Она ће осветити српско племе и ослободити културни свијет од највећег зла, којем је име Аустрија.

Нека су свакојем брату Србину и Славјанину срећни ови велики дани, у којима ће српско име заблистати невиђеним сјајем.

Благо томе ко сад погине, јер ће довијека живјети!

Молимо, мобилизујте!

У Биограду се доста дуго колебало какав одговор да се даде Аустрији на њен ултиматум.

Већина министара и генерала изјаснила се у Министарском Савјету да аустријске захтјеве у ултиматуму треба одбити.

Пашић је, међутим, био у непрекидној телеграфској вези са Петроградом.

У суботу у 3^{1/2} часа по подне, дакле два и по часа прије истека рока одговору на аустријски ултиматум, из Петрограда је стигао у Биоград овај потоњи кратки телеграм:

„Молимо, мобилизујте!“

Послије тога одмах је састављен одговор српске владе, којим се Аустрија није задовољила.

Хапшење војводе Путника

Војвода Путник ухапшен је у Пешти на путу кад се враћао у Биоград.

О његовом хапшењу бечки листови саопштавају ове појединости: Војвода Путник враћао се из Граца преко Пеште у Биоград. С њиме је била његова ћерка.

У купе I класе брзога воза, чим је исти стао на станици, ушли су тајни полицајци и потражили војводу. Један полицајац му се приближио, запитао га је за име, и Путник, слутећи зло, одмах је скочио са својега мјеста, ударио полицајца у груди и потегао револвер. За тим притрча већи број полицајаца, један од њих истрже Путника из деснице револвер а други га у исти мах шчепаше за обје руке. Путник се ипак и даље одлучно бранио, те је настало гушање. Војвода буде бачен на под, и у томе тренутку му је један полицајац кликнуо на груди, док су та други везивали. По томе су Путника затворили из воза. Отац његова ћерка, дрхнувши од плаха, пратица је својега оца.

На станици сачекао је Путника командант мјеста у Пешти и рекао му:

Екселенцијо, много ми је жао што се ово догодило, али овако је поступљено по вишој наредби.

Дакле, по вишој наредби извршено је ово дивљаштво у „цивилизованој“ Аустрији.

Држање Њемачке

Један париски лист донио је вијест да је Њемачка претходно одобрила садржај аустријске ноте, која је као ултиматум била предана српској влади.

Берлинска службена Волфова Агенција демантује ту вијест и изјављује: *да њемачки посланик у Паризу није чинио никакав корак код француске владе против њоме Србији, и да ултиматум Аустрије Србији није предан послије претходног споразума између њемачке и аустријске владе.*

Мобилизација у Русији

Њемачки листови јављају, да је Русија наредила мобилизацију. Русија је на све ријешена.

Порука из Лондона

Енглеска влада изјављује преко својега органа „Вестминстер Газете“ ово:

Аустрија је пошла до тачке, са које њој нема више одступања, Србији попуштања а Русији немијешања. Сваке Европа бити повучена у сукоб. Ултиматум Србији тако је хитан и оштар, да његове захтјеве нема мо-

гућности да изврши једна независна држава, која, и ако је мала, има високо мњење о својој важности. Да Србија у својим знаничним појавинама објављује једну заповијест Аустрије; да се српски официри и чиновници, које ће Аустрија именовати, по њеној жељи отпуштају из службе; да аустријски чиновници воде на српском земљишту ислеђење противу пропаганде, о којој Аустрија збори — све су то захтјеви, које не може једна влада стављати другој сусједној влади без опасности по мир. Да је Аустрија ставила Србији такве захтјеве, који не би врјеђали њену независност, тада се не би требало бојати, да ће се Русија умијешати.

Француска штампа

Сва француска штампа најоштрије пише противу Аустрије и осуђује њен поступак, којем, вели, у историји нема равна.

Клемансо, бивши министар предсједник, пише, да је Аустрији ултиматум изазивање, којим су стављени такви захтјеви као да се унапријед жељело да не буду примљени.

Вијести из Котора

Вијести, које нам стижу из Котора, јављају да тамо и по цијелој Боки влада силно узбуђење.

У највећој журби врше се у огромном опсегу ратне припреме.

Војска се довлачи што на паробродима, што жељезницом до Зеленике, и размјешта по разним позицијама.

Котор је препун војске. Над њим је проглашено ванредно стање. Ни двојица на улици не смију да се састану. Трговина и јавни живот потпуно су стали. Врата на улазу у варош ноћу се затварају. Сваком без разлике забрањен је ноћу излазак из кућа. Сви путови закрчени су каровима, на којима се на разне стране превози војни материјал.

Више српских црвака у Котору бачени су у талинице. Неки су од њих затворени у тврђавама изнад града.

Војска је посјела сву околину. Мобилизација се врши највећом брзином.

„Тајмс“ против Аустрије

Лондонски „Тајмс“ доноси сензационални чланак, у коме се говори о спору Аустро-Угарске и Србије.

У овом чланку даје се монархији на доста одлучан начин упутство, како она има поступати према Србији. Чланак вели да је Србија без сваке сумње обавезана подупирати сваку акцију, да се нађу и узмогну казнити заточници и сукривци сарајевског уморства. Свака држава има на темељу свога суверенитета право, да сваку буну и устанак на сопственом подручју угуши, а има и право и од других држава захтјевати, да не трпи зајере, које су против ње уперене. Ако је међутим овакова чињеница на темељу сувереног права кадра да даде једној држави право, на енергичне кораке, шта више право, да подуме рат, то је монархија у овом случају позвана и дужна показати, да је заједно заиста постојала и да је у њој била права опасност за монархију. Но не може ли то монархија доказати, да је таква заједно заиста постојала, и ако онда

подузме кораке и запријети ратом, онда је то опасност не само за монархију, већ и за европски мир. Монархија међутим не може захтјевати, да она на темељу пукe сумње или пуких комбинација удовољи њезиним захтјевима безикаких доказа, ако неће, да пред Европом на себе свали пријекор, да угрожава свијетски мир.

Монархија мора јасно показати, да не тежи под плаштом одбране својих законитих права за политичком коришћу. Лист наставља: Читати из словенских новина пијесу ни најмање кадри, да утврде сумњу у оправданост поступка монархије, а овакови су цитати, када се шире и доводе у однос са извјесним чињеницама, прије него ли су испитани разлози и околности злочина у Сарајеву, кадри побудити мишљење, да монархија хоће, да Европу прије, него ли што буде кривица тачно формирана, против Србије створи предрасуде, те да на тај начин може екстремне своје захтјеве извинити и блажима приказати. Захтјев монархије, да се неки официри из српске војске макну, понизио би Србију. У свим народним покретима настојањима, који својим валовима прелазе границе једне државе и захваћају друге, паћи ће се неколицина људи, који ће радити против лојалности државних поданика друге државе. Али то никако не достаје, да се оправдају изванредне мјере. Мора бити доказано, да су поданици једне државе били од поданика других држава заведени. Но мисао монархије, да захтјева од Србије, да накнадно великосрпски покрет угуши уз разне пријетње, шта више под пријетњом рата, био би поступак пун опасности не само за дуалистичку монархију, већ и за читаву Европу. Та опасност пак постојала би за Европу и за монархију и онда — закључује лист, — ако би успјело локализовати један рат између монархије и Србије. Но — вели лист — *нема никаквога изгледа, да би овакав рат остао локализован на подручју монархије и Србије*“.

Глас из Рускога Народа

Под насловом „Смутљивци мира“, петроградско „Новоје Време“ у свом броју од 9. јула, дакле од сриједи, дан прије него ли је свијету објављен бечки ултиматум Србији, доноси следећи уводни чланак:

Треба признати аустро-угарским политичарима, да они не чекају догађаје него да их сами стварају, особито, према Србији, којој не дају ни часа мира.

Захтјев аустро-угарских политичких кругова, да се остави аустро-угарским чиновницима судска власт у Србији, био је и сувише велико чудовиште, да се могло рачунати на успјех. Али и отказ српске владе могао је послужити аустројској дипломатији да рече: „Не даје ли овај отказ довољно основа држати, да српска влада хоће да нешто сакрије, бојећи се открића?“...

Са стране држава, које љубе истину, Србији је био дат добар савјет: да ислиједи све оптужбе аустро-угарских власти против њених поданика, а да се то цијело исљећење води у присуству представника аустројске дипломатије; те потпуно задовољити све њихове законите захтјеве, и тим сатрти у корјену злу намисо. Српска влада је примила те савјете тим прије, пошто су се они потпуно слагали с њезиним сопственом намјером. Рекло би се, да је аустро-угарска дипломатија имала причекавати то исљећење, у ком јој је била дата могућност, да раскрије истину до краја. Али се ту показало још једном,

да у извјесним бечким круговима не желе истину него повода отвореном нападу на Србију.

Органи рагоборне странке у Бечу стадоше доказивати, да исљећење завјере у Србији није судско него политичко питање; а политички неспоразуми да се рјешава на други начин... Уз то аустројски посланик из Биограда стаде шиљати узнемиравајуће гласове, о предстојећем нападу на аустро-угарску легацију и на аустро-угарске поданике у Србији. На срећу се то није обистинило, и сами посланик морао је признати, да је своја извјешћа шиљао под утиском лажних саопштења својих агената.

Сви ти неуспјеси не могоше зауставити смутљивце мира, него нађоше нови начин да распале опште узнемирење. Од српске владе траже да угуши *велико-српски покрет*...

Велико-српски покрет, као свака у опште латературно-политичка тежња, налази се изван власти владине. *Никакви административни и ни судски мјерама не може се принудити Србин да се не осјећа Србином*. Српска влада на исти начин нема власти над спољним исказима тога осјећања, док они не прелазе границе казненог законика. Српски државни устав обезбјеђује народу слободу ријечи, штампе и удружења, који се занимају културним, филозофским и политичким сврхама. Велико-српски покрет не прелази те законите границе, распростирући своје мисли путем живе ријечи и штампане проповједи. Српска влада кад би хтјела и била принуђена, да се бори са тим покретом, могла би само путем незаконног нарушавања основних слобода српскога народа. *Али нигдје и никада таква борба није се увјечала жељеним успјехом. А ову истину најбоље би могла потврдити аустројска влада, чија жестока борба са народним идеалима народа, који састављају Аустро-Угарску, није могла да од Цеха учини Нијмца, а од Хрвата да учини Мађара*

Српска влада не би смијела са своје стране потпомагати политички покрет, који може нарушити поредак у сусједној држави. Али смотрени српски државници нијесу никад то ни чинили. *Они се нијесу угледали на своје колеге по занату у Бечу, који не само трпе, него су на рачун државне касе сами створили тако звани украински покрет против Русије. Ако велико-српски покрет може послужити поводом за ратне кораке, у ком покрету српска влада нема никаква учешћа то украински покрет, створен и поштрван од саме аустројске дипломатије, биће не већ поводом него законитим узроком за тако исте кораке са стране Русије.*

Састанак на кронштадским водама и ријечи измијењене у Петерхофу Рускога Цара и Главе Француске Републике још су једном напоменули свијету неизмијењену чврстоћу руско-француског савеза. *Сила овога савеза задржала је напад Аустро-угарске на Србију г. 1912 и 1913. Сада неизмјерно силнија, та сила још прије неће допустити нарушење европског мира. Србија, не избјегавајући савјесно испуњавање међународних обавеза, може мирно наставити свој мирни културни рад.*

Понављамо, овај чланак свијета је угледао у очи самог публицирања ултиматума.

Гласови штампе

Биоградском Пресбируу јављају из Петрограда:

Са надлежног мјеста се сазнаје да је посјета председника француске републике изазвала на њеном мјесту изијену мисли између Русије и Француске о положењу Србије, и најтоту осуду извјесних апресивних по европски мир ојасних тен-

денција и застрашивања, које се тако ујорно подржавају у Аустро-Угарској.

На Србију мисле њени пријатељи, и неће никоме допустити да у њу дирну. Париски „Тан“ мисли да у извјесним бечким круговима, а нарочито у војничким, желе да искористе сарајевски атентат и компромитују престиж Краљевине Србије. Осуђује сваку опасну политику, и налази ако Аустроја заиста тражи такво задовољење, којим се вријећа независност и понос Србије, то ће онда и Русија изазвати такав покрет, о коме ће руска влада морати да води рачуна.

„Либерте“ у извјештају из Петрограда, између осталог, каже, да пријетње аустројске штампе против Србије, изазивају у тамошњим политичким круговима извјесну нервозност и да руска влада није може нити хоће, да равнодушно посматра аустројско изазивање против Србије и Словенства.

„Еко де Пари“ каже, ако је аутентичан садржај аустројске ноте, коју износи „Наје Фраје Пресе“, и српска се влада заиста одупре бечким претензијама, онда је вјероватно да Србија неће бити осамљена, јер Русија неће бити незаинтересована за Србију, нити ће Римунија остати равнодушна према повреди балканске равнотеже.

„Народни Листи“ објављују чланак из пера народног посланика Др. Крамаржа, који врло енергично протестује противу неистините узбуње коју подиже бечка штампа. Све произвођачке класе у Аустро-Угарској, каже се у томе чланку, очекивале да се што је могуће прије поврати изгубљена пијаци, али у мјесто тога бечки листови су понова изазвали агитације и раждражавали противу Аустро-Угарске у Биограду. Цех ће платити аустројска трговина и индустрија. Вријеме је да се Беч сјети да Аустро-Угарску не сачињава само Рингштрасе. Постоји још и друга Аустро-Угарска, која не може да буде задовољна с патриотизмом бечке штампе, која пише само ради дражења. Велико-српске агитације не би било да је Аустро-Угарска водила другу политику према јужним Словенима. Вријеме је да министарство спољних послова престане пајзад са ћутањем и да не допусти да се руше и последњи остаци економског благостања писањем недисциплиноване бечке штампе. Ништа не може тако много да ослаби позицију Аустроје колико агитација те штампе и програми у Сарајеву. *Не може да се заборави да српско питање није само питање које се тиче Беча и Биограда, него да је то европско питање.*

Орган енглеске владе лондонска „Вест-министер Газета“ пише:

„Ми не треба да заборавимо, да ће Русија, може бити, бити доведена у положај да предузме енергичну акцију, коју не би радило предузети, кад би само њена воља била у питању. Осјећаји словенске узашности могу поникнути руски народ и зато је најбоље видјети, да ли осјећаји неће бити из корјену завитнати, ако Аустроја најзадне православну словенску државу Србију“.

„Новоје Време“ пише:

„Тројни споразум, који је и на сву и на води јачи од Тројног Савеза, и који у својим рукама држи кључеве мира и рата, у интересу мира је до сада често љута давао својим противницима концесије. Ми се надамо, да је та политика концесија за свагда проишла“.

Мађарски лист „Вилаг“ констатује, да би оне Велике Силе, које пуцају на распад Аустро-Угарске, врло радо дочекале рат против Србије, у коме би Аустро-Угарска могла да изгуби а ништа да не добије. Не може се вјеровати, да би Европа пријела, да Аустро-Угарска последње Србију. Она би је нас на сваки начин врло лијепо, али и врло брзо истјерала отуда. Осим тога ми не смијемо уображавати, да би рат са Србијом био обична сипрачка. Било би ту врло много криви и наих, већ и онако пољуљани привредни живот, био би са свим упропашћен. У осталом тешко је увидјети, зашто неки сматрају да апсолутно мора бити разрачунавање оружјем између Аустро-Угарске и Русије. Треба само мало одступити од политике Тројног Савеза, па је одмах одклоњена опасност рата између нас и Русије.

Хрвати за Србе

— Резолуција хрватске омладине у Сплету —
Цјелокупна Хрватска Академска Омладина града Сплета имала је ономад свој састанак, те је обзиром на недавне противсрпске вандалске испаде неодговорне багаже по хрватским земљама, једногласно прихватила

Резолуцију:

у којој истиче:

Хрватска Академска Омладина града Сплета без разлике странака с гнушањем одбија од хрватског народа увреду нанесену му тиме, што се је пар плаћене аустројанске вижлади усудило, под часним хрватским именом припрећивати —

изабив атентат у Сарајеву — одурне демонстрације, скопчане с лупешинама и крађама на штету браће нам Срба у хрватским земљама.

Најодлучније протестира против тога, што су се ове плаћене демонстрације водиле под хрватским именом и одбија од свијетле успомене Старчевића и Кватерника, што су се ови аустројско-клерикални исподи доповски сакривали иза њихових великих имена.

Даље, хрватска омладина поносом констатира, да је хрватско име у историји било увијек неокалано и силовитим борбе, и да је хрватски народ сретно пребродило сва зла нанесена му и од домаћих и страних непријатеља, те тисућљетним борбама доказао, да је народ наш над вјекovima.

Сигурношћу гледа Хрватска Академска Омладина, као подмладак народне интелигенције, у будућност Хрватске и Хрвата, поуздано вјерујућ у снагу понос народа.

Хапшења по Словенском Југу

Са свих југословенских страна стижу вијести о хапшењу и преметачинама. Извршене су преметачине не само у српским него и у хрватским соколским друштвима. Из Сплета јављају да је извршена преметачина у Хрватском Соколу, код старјешине д-ра Анђелиновића, кога су ухапсили, подстарјешине Марина Шервића и благајника Андрије Каталинића. Извршена је преметачина и у уредништву сплетске „Слободе“ и стану уредника Бартуловића, који је послје тога ухапшен због велике издаје на захтјев државног одвјетника у Љубљани. У Карловцима је извршена преметачина у Српском Соколу и код д-ра Лаза Поповића. Преметачину је обавио сам државни одвјетник из Митровице. У Осјеку је извршена преметачина и код д-ра Вил. Белачића, судског пристава, и то за вријеме док је он обављао рочишта у суду, а преметачину је обавио државни одвјетник. Преметали су му и цепове, па и буђелар, у коме се нашли двије круне. Осим тога нашли су јачку значку из Париза са француским и руским грбом. Код других је заплјенјен „Српски Книжевни Гласник“, „Народно Јединство“, „Историја балканских ратова“ и т. д. Разријешен је и хрватски омладински клуб, а заплјенјен новач хрватске народне страже. Преметачину је обављена и код Вој. Маучевића, Станојевића и других, а један средњошколац ухапшен је због тога, што је добио препоручено писмо из Биограда. У Ориовцу ухапшен је Србин Кријановић, јер је под слику аустројског цара смјестио мртвачку главу, коју је добио из Биограда. На Сушаку ухапшен је полицај Павло Боројевић, јер је величао српске владаре и тврдио, да ће се Аустроја распасти. Денуцирали су га другови полицаји. Ухапшени сушачки полицај Вукко Марјан пуштен је на слободну ногу. У Броду на Сави ухапшен је син Милана Петровачког због увреде Величанства.

Пред закључак листа добили смо вијест, да Аустроја врши у Боки и пограничним крајевима Херцеговине нечувена насиља над нашом браћом.

Жандари и војска све мушко становништво у маси тјерају из свијех села по Боки што на пароброде, што ијешке, и упућују га пут Дубровника и даље на сјевер. Ту наш народ чува војска као какве ратне заробљенике.

У Херцеговини је све угледније и боље бачено у тамнице, а остатак народа је војска дигла из домова и све потјерала далеко од наше границе. Око робља су војнички кордони.

Црне дане преживљују наша браћа. Али нека се стрпе, брзо ће бити ослобођени.

